

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קכ"ט

במשנה התבאר שאדם שחילק נכסיו לפני מיתתו וריבה לאחד מהבנים ומיעט לאחר אם אמר משום מתנה בין בתחילה ובין באמצע ובין בסוף דבריו קיימים, ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום, וביאר רב דימי בשם רבי יוחנן שאם אמר תנתן שדה פלונית לפלוני ויירשה זו היא מתנה בתחלה, ואם אמר יירשה ותנתן לו זו היא מתנה בסוף, ואם אמר יירשה ותנתן לו ויירשה זו היא מתנה באמצע.

והוסיף ר' יוחנן שדוקא בנותן לאדם אחד שדה אחת ואמר עליה משום מתנה דבריו קיימים, אבל אן נתן לאדם אחד שתי שדות וכתב רק על אחת מהם לשון מתנה ועל השנייה לשון ירושה, או שנתן שדה אחת לשני בני אדם ואמר לאחד מהם לשון מתנה ולשני ירושה, לא מועילה לשון המתנה לשני.

אך דעת ר' אלעזר שאפי' אם נתן לאדם אחד שתי שדות או שדה אחת לשני בני אדם ואמר לאחד מהם לשון מתנה, זה מועיל אף לשני, אבל אם נתן שתי שדות לשני בני אדם ואמר לאחד מהם לשון מתנה ולשני ירושה, אין לשון המתנה מועילה לשני.

אך כשבא רבין מארץ ישראל הוא אמר שלדעת רבי יוחנן אדם שנתן שתי שדות לשני בני אדם ואמר תנתן שדה פלונית לפלוני ויירש פלוני שדה פלונית שניהם קנו, אך לדעת רבי אלעזר זה שאמר עליו לשון ירושה לא קנה.

ואמר אביי לרבין שאמנם את דעת ר' אלעזר נוחה לנו, כי אף אנו יודעים בדעת ר' אלעזר שבב' שדות לשני אנשים לא מועיל לשון מתנה שנאמרה באחד לשני.

אך מה שאמר בדעת ר' יוחנן סותרת את מה שאמר ר' דימי בשמו של ר' יוחנן שאפילו בשני שדות לאדם אחד או שדה אחד לב' אנשים לא מועילה לשון המתנה שנאמרה באחד מהם לשני.

ואמנם אומרת הגמרא שזוהי מחלוקת אמוראים בדעת ר' יוחנן.

ואומרת הגמרא שדעת ריש לקיש שהנותן שני שדות לשני בני אדם השני לא קונה עד שיאמר הנותן פלוני ופלוני יירשו שדה פלונית ופלונית שנתתים להם במתנה ויירשום. שאז מתוך שלשון הירושה הולכת על שניהם אף הלשון מתנה הולכת על שניהם.

ואומרת הגמרא שבאותה המחלוקת נחלקו גם רב המנונא רב נחמן ורב ששת, שדעת רב המנונא שלשון מתנה מועילה רק אם הוא נותן לאדם אחד שדה אחת, אבל נתן לאדם אחד שתי שדות ואמר רק על אחת מהם לשון מתנה, או שדה אחת לשני בני אדם ואמר רק לאחד מהם לשון מתנה אינה מועילה לשני.

ודעת רב נחמן שאפילו נתן לאדם אחד שתי שדות, או שדה אחת לשני בני אדם ואמר לאחד מהם לשון מתנה היא מועילה לשני, אבל אם נתן שתי שדות לשני בני אדם לא.

ודעת רב ששת שאפילו אם נתן שתי שדות לשני בני אדם ואמר לאחד מהם לשון מתנה, זה מועיל אף לשני.

והוכיח רב ששת כדבריו מברייטא שאומרת שהאומר תנו שקל לבני מירושתי בכל שבת, דהיינו בכל שבוע, והם צריכים סלע דהיינו כפול מזה, נותנים להן סלע.

אבל אם אמר אל תתנו להן אלא שקל אין נותנין להן אלא שקל.

ואם אמר שאם אותם הבנים ימותו ירשו אחרים את הירושה במקומם, בין שאמר תנו להם שקל ובין שאמר אל תתנו אלא שקל, אין נותנין להן אלא שקל בכל שבוע.

עמוד ב'

ולמעשה רואים שאפילו שאמר האב לשון מתנה לבניו, אך אמר שאם מתו האחרים ירשו תחתיהם, דהיינו לשון ירושה, למרות זאת אם מתו האחרים באמת יורשים את ירושתו, ורואים שהלשון מתנה שאמר לבנים מועילה אף לאחרים שנתן להם.

אך דחה רב ששת ואמר שאפשר לדחות את הראיה ולומר שמדובר שהאחרים הללו שירשים אחרי הבנים הם גם ראויים ליורשו, כגון בניו האחרים, שאז מועילה להם לשון ירושה ואינם צריכים לשון מתנה, וכפי דעת ר' יוחנן בן ברוקה שאדם יכול להוריש את כל נכסיו למי שראוי ליורשו.

והוכיח רב אשי כדברי רב ששת, מבריייתא שאומר שאדם שאמר לחבירו נכסי לך ואחריך יירש פלוני ואחרי אחריך יירש פלוני, אם מת הראשון קנה השני את הנכסים של הירושה, וכשמת השני קנה השלישי, אבל אם מת השני בחיי ראשון קודם שהוא ירש, ישארו הנכסים אצל יורשי הראשון ולא יזכה בהם השלישי, כי השני מת, והוא בא מכח השני.

ולמעשה האומר נכסי לך הוא לשון מתנה, וכאן הוא אמר לשון מתנה לראשון, ולשאר לשון ירושה, ולמרות זאת מועילה לשון המתנה אף לאחרים.

ואי אפשר לתרץ שאף בבריייתא זו מדובר שאלו שירשים אחרי הראשון ראויים ליורשו, וכדעת ר' יוחנן בן ברוקה שאדם יכול להוריש את כל נכסיו למי שראוי ליורשו, שהרי התבאר בבריייתא שאם מת השני קנה השלישי, וזה לא כדעת ר' יוחנן בן ברוקה. שהרי שלח רב אחא בנו של רב עויא שלדברי ר' יוחנן בן ברוקה אדם שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו אין השני יורש כלל אלא כל הנכסים לראשון, כי הוא אמר לו לשון ירושה וירושה אין לה הפסק.

ואכן מוכיחה מכאן הגמרא שאפילו אם נתן ב' שדות לב' בני אדם וכתב לשון מתנה לאחד וירושה לאחר, המתנה מועילה לשניהם, ושניהם זוכים בשדה כמתנה.

ומנסה הגמרא לומר שזו הוכחה אף שלא כדברי ריש לקיש שאמר לעיל שבשני שדות לשני בני אדם השני לא קונה עד שיאמר הנותן פלוני ופלוני יירשו שדה פלונית ופלונית שנתתים להם במתנה ויירשום.

אך שואלת הגמרא שלא יתכן לומר שנדחו דברי ריש לקיש כי הרי פסק רבא כריש לקיש בהלכה זו.

ומבארת הגמרא שמה שריש לקיש אמר שאין לשון מתנה שנאמרה באחד מועילה לאחר, זה אם אמר זאת בהפרש של יותר מתוך כדי דיבור אחד מהשני, אבל הבריייתא שאומרת שלשון מתנה באחד מועילה לאחר, זה אם אמר את השני שזוכה משום ירושה בתוך כדי דיבור לראשון שזוכה משום מתנה.

ואומרת הגמרא שלהלכה כל תוך כדי דבור כדבור דמי, ואדם שאמר שני דברים ולא הפסיק ביניהם שיעור תוך כדי דיבור שהוא זמן אמירת 'שלום עליך רבי' הרי זה כאילו אמר את שני הדברים האלו יחד.

ולכן אם שניהם יכולים לתפוס יעשו כדברי שניהם, ואם אחד מהם יעשו כדברי האחד, ואם סותרים זה את זה נחלקו הדעות לעיל האם הולכים אחרי הלשון הראשונה או האחרונה, ואם חזר בו מדבריו הראשונים תוך כדי דיבור יכול לחזור בו.

אמנם בעבודת כוכבים אין מועיל תוך כדי דיבור כדיבור ולכן אם אמר על דבר שהוא לעבודת כוכבים וחזר בו מיד לא מועילה חזרתו והדבר נאסר משום עבודת כוכבים. וכן לגבי קידושי אשה המקדש אשה וחזר בו אין מועילה חזרתו תוך כדי דיבור כדי שלא יאמרו אחר כך שבניה ממזרים.

